

Voikkaalla 1918 telotettujen punaisten muistomerkin kunnostus ja muistotilaisuus

Kirjoittanut Erkki Antila

Punaisten 1918 muistomerkin kunnostus

Vuoden 1918 kansalaissodassa Voikkaalla punaisten puolella olleiden jouduttua voittajapuolen vangeiksi ja harkitun koston uhreiksi. Voittajat näyttääkseen voimansa suuruuden ja kostonsa valikoivat jo vangeiksi joutuneiden ja aseensa luovuttaneiden joukosta henkilöitä, joista he tahtoivat päästä eroon joko henkilökohtaisten tai poliittisten syiden vuoksi. Voikkaan palokunnantalolle koottujen ja saapumaan määrättyjen henkilöiden joukosta tehtiin alkuvalinta, josta ”poistettavat” kuljetettiin Lapinmäen poliisiputkaan odottamaan ns. kuulustelua ja sen ratkaisua. Lapinmäen putkassa ”lopullisen ratkaisun” saaneita telotusryhmä kuljetti kolme eri kertaa Mäentausta hiekkakuopalle, telotti heidät ja hautasi kolmeen toisiaan lähemmäs olevaan kohtaan. Kun omaiset ja ystävät toivat haudalle kukkia, asetti suojeluskunta vartijan estääkseen kukkien tuonnin ja muistotilaisuuden järjestämisen. Vuoden 1919 kesällä kaivettiin vainajat ylös sorakuopasta ja siirrettiin Valkealan hautausmaahan.

Omaisille ja ystäville telotuspaikka oli koston uhreiksi joutuneiden rakkaiden omaisten vuoksi hyvin merkittävä paikka, jollaisena he tahtoivat myös sen pitää. Paikallahan oli tukahdutettu perusoikeutena oleva ajattelun vapaus ja lopetettu väkivaltaisesti elinvoimainen ihmiselämä. Korostaakseen muistopaikan merkitystä ja erottaakseen telotuspaikan muusta ympäristöstä omaiset ja ystävät tasoittivat alueen, sijoittivat paikalle harmaan graniittisen maakiven ja maalasivat sen kylkeen vuosiluvun 1918. Omaiset saapuivat omin aatoksin muistopaikalle kukkia tuoden muistamaan menehtyneitä. Työväen juhlapäivänä vappuna Voikkaan Työväenyhdistys kävi kunnioittamassa telotettujen muistoa.

Keväällä 1989 Voikkaan kylätoimikunnan kokouksessa Valdemar Haimi totesi vuoden 1918 punaisten telotuspaikan muuntuneen ajan kuluessa sen muistoarvon huomioon ottaen huonoon kuntoon. Muistokiveä oli siirrelty ajoittain ja muutenkin alue oli tullut epäsiistiin kuntoon. Hän esitti, että kylätoimikunta kunnostaisi muistomerkin.. Kylätoimikunta hyväksyi yksimielisesti esityksen ja päätti kunnostaa paikan. Kaikki kylätoimikunnan jäsenet, puheenjohtaja Eila Korhonen ja muut jäsenet Valdemar Haimi, Veikko Tirronen, Jaakko Mauno, Viljo Lempinen ja Erkki Antila, osallistuivat sitten muistomerkin kunnostamiseen.

Työt aloitettiin heti lumien lähdön jälkeen. Aluksi rajattiin alue, ja merkittiin maakivillä. Alueen kulmiin kaivettiin poterot, niihin istutettiin sementtipylväät, joiden päässä olivat rautaiset lenkit Ne takoi Mattilan kyläseppä Erkki Eskola. Valujen kuivuttua pujotettiin silmukoiden läpi

paksu kettinki. Siten saatiin alue rajattua neliöksi. Tämän jälkeen alkoi muistokiven suunnittelu.

Sementtivalimolta löytyi kaunis puolikaaren muotoinen muotti, joka sopi tähän tarkoitukseen. Metallin monitaitaja Veikko Tirronen valmisti haponkestävästä metallista numerot 1918 sekä kauniin lehväkoristeen. Sementistä sekoitettiin tiilenpunainen massa ja kaadettiin muottiin. Muotin pintaan kiinnitettiin numerot ja koriste, jonka jälkeen muistokivi jätettiin kuivumaan. Kun kivi oli kovettunut, siirrettiin se paikalleen.

Lopputoteamuksena kylätoimikunta totesi, että kaikki kunnostustyöhön tarvittava materiaali ja ammatillinen taitotyö saatiin lahjoituksena Muun tarpeellisen työn kylätoimikunnan jäsenet tekivät talkoilla. Näin kunnostus saatiin tehdyksi yhteisesti ilman kustannuksia.

Paikka on nyt kaikkien nähtävillä kertomassa kylän historiaa.

Kylätoimikunta päätti pitää uudistetun muistomerkin paljastustilaisuuden 15.7.1989. Sen videokuvasi ja äänitti kylätoimikunnan jäsen Erkki Antila.

Mäentaustassa 1918 telotettujen punaisten uhrien muistomerkin kunnostuksen paljastus- ja muistotilaisuus 15.7.1989

Kylätoimikunnan puheenjohtaja **Eila Korhonen** avatessaan tilaisuuden totesi muistomerkin kunnostuksen tulleen valmiiksi säilyttämään paikalle kuuluvan arvostuksen ja toivoi siunauksen, että tätä paikkaa ei hävitettäisi pois, vaan saisi säilyä merkittävänä historiallisena kohteena. Puheessaan hän kertoi, ettei Kuusankosken kaupungille muistomerkin kunnostustyöstä virallisesti ole mitään ilmoitettu, mutta arveli sen jo kuuluneen kaupungin korviin. Tämä paikka on niin arvokas, että sitä ei kukaan tahdo hävittää. Hän toivotti kaikki paikalle saapuneet tervetulleiksi ja sanoi olevansa omasta ja kylätoimikunnan puolesta olevansa ilahtunut ja hyvin onnellinen osanottajien suuresta määrästä

Muistotilaisuuden puheen piti kunnallisneuvos **Einari Virtanen**. Hän mainitsi siinä mm. seuraavaa: Olemme hyvin merkittävän paikan vieressä. Siitä on jo pitkälti aikaa, kun ne tapaukset, joita tässä nyt muistetaan, ovat tapahtuneet. Olin pikkuinen poika kun näillä mäeillä lasketelin mäkeäkin aina talvisin. Kun saimme sahalta aina kimpejä, tehtiin niitä suksia ja lasketeltiin. Siitäkin on jo kulunut monia vuosia. Tässä oli kaksi kuoppaa, joista oli otettu hiekkaa, kun tehdasta rakennettiin. Sitten tulivat toiset paljon isommat kuopat ja niidenkin rinteiltä laskettiin alas. Se on varhaisin muistoni näiltä seuduilta.

Niistä tapauksista, joita kansalaissodan aikana sattui, minulla on lukuksasti muistissa ja myös henkilöitä, jotka siihen aikaan vaikuttivat, olinhan silloin 13 vuotias. Siihen aikaan ja sen jälkeen tulivat huonot ajat

jolloin me kaikki tehtaalaiset koimme sen, että olimme murrikarintamala, kun kävimme kerjuulla ympäri pitäjiä.

Muistan aina sen ajan, kun Voikkaa 1918 valloitettiin. Satu sinä aamuna olemaan aikaisin kylällä jotakin asiaa toimittamassa. Kylälle tuli viisi ratsumiestä Lammilta, siellä oli ollut edellisenä yönä jonkinlainen yhteenotto.

Sen jälkeen minä menin määräyksestä palokunnantalolle, kun sinne oli määrätty tulla kaikki paikkakunnan ihmisten ja heitä haettiin myös kotoa. Palokunnantalosta tuli väliaikainen vankila. Sieltä toimitettiin tänne mäkeen tunnettuja henkilöitä, tunnettuja paikkakuntalaisia, tunnettuja työväenliikkeen ihmisiä, jotka olivat siihen aikaan vaikuttaneet.

Varsinainen Voikkaan sotapataljoona joutui Kyminlinnassa vangiksi ja tuotiin Kouvolaan ja siellä suuri osa voikkaalaisistakin teloitettiin, mm. minun isänikin oli siinä joukossa. He olivat joutuneet Kyminlinnassa kiinni ja sitten tuotiin Kouvolaan.

Muistissani ovat ne neljä henkilöä, jotka tekivät täällä luetteloa syyllisistä, joita sitten etsittiin. Kaikki muut taidettiin löytää, paitsi yksi ainoa, joka sitten säilytti henkensä siihen saakka, kun sitten kuolemantuomio oli lakkautettu.

Ne ihmiset, jotka on näihin kahteen hautaan, minun tietääkseni näitä on kaksi paikkaa pitkän aikaa, missä ihmiset saattoivat käydä ja omaisinaan muistella. Tämä on täällä Voikkaalla ainoa tämänlaatuinen muistomerkki. Siinähan Voikkaan kirkon ja seuratalon vaiheilla on niitä useampia erilaisia paaseja. Tämä on tullut siihen ympäristöön, jonka lähellä nämä tapahtumat tapahtuivat. Me olemme elättäneet heidän muistoaan aina silloin tällöin täällä Kuusankoskella ja Voikkaalla.

Kuusankoskella on sellainen muistokivi, jota laatimassa ja vaatimassa ja valmistamassa minäkin olen aikoinani ollut. Se on ainoa muistokivi ollut ja tämä on nyt toinen. Voikkaalaisten uhri oli minusta suhteellisesti paljon suurempi kuin kuusankoskelaisten ja kymintehtaalaisten. Yksi muistomerkki on sitten tasattu ja hävitetty. Kymintehtalaisilla ei ole minkäänlaista virallista muistomerkkiä. On tietysti Valkealassa punaisten muistomerkki, joten on niitä näilläkin seuduilla aika paljon ja heitä on muistettu.

Työväenihmisiä ja kansalaisia ja niistä oli mm. kaksi Voikkaan Työväennäyttämön johtajaakin, jotka rouvinensa kärsivät silloin marttyrikuoleman. Minä uskon ja toivon, että tämä paikka on pyhiinvaelluspaikka niille ihmisille, jotka asioita vielä muistavat ja heidän omaisia.

Olen aikoinani tehnyt Voikkaan Työväenyhdistyksen johtokunnalle esityksen, että työväentalon seinälle laitettaisiin taulu, missä olisivat niiden henkilöiden nimet, jotka joutuivat antamaan henkensä. Niitä tauluja on eri paikkakunnilla työväentalojen seinillä aika paljon. Kymintehtaan vanhassa työväentalossa oli sellainen taulu kuvien kanssa.

Tällainen oli se tarina ja yksityiskohtaisia tapahtumia saattaisi olla veikka kuinka paljon, mutta niihin ei ole nyt syytä puuttua.

Kärsimykset on kärsitty ja me elämme toivossa vielä parempia aikoja mitä meillä nyt on.

Muistotilaisuuden aikana voikkaalaisten hyvin tuntema Asser Haimi totesi oltavan merkittävän tärkeällä paikalla muistotilaisuudessa, joka tosiaan on nuorten ihmisten teloituspaiikka.

Telotus tapahtui siis tässä: ensimmäinen aika 8. päivä toukokuuta 1918, toinen aika on 10. päivä toukokuuta ja sitten kolmas aika 25. päivä toukokuuta 1918. Yhteensä telotettuja oli kahdeksan henkilöä. Näitä paikkoja todellisuudessa on kolme, joista vainajat on kaivettu ylös 1919 kesällä ja siirretty Valkealan hautausmaalle.

Tällä paikalla telotetut olivat Voikkaan Sosialidemokraattisen Nuorisosaston jäseniä. Mutta nämä samat jäsenethän kuuluivat myös työväenyhdistykseen ja näyttämöön jne., joten heidän merkityksensä yhteiskunnan jäsenenä oli voimakas.

Minulla ei henkilökohtaisesti ollut tilaisuutta olla tässä silloin, kun se on tapahtunut, mutta äitini oli seuraamassa kaikkia tapauksia toivossa nähdä viimeisen kerran miehensä, siis isämme, joka ei sittenkään tullut tänne ammuttua, eikä ammuttu mihinkään, vaikka saikin kuolemantuumion. Kymi-yhtiö armahti hänet, toisin sanoen koko ammattiryhmän, jota oli viisi miestä. kaikki olivat punakaartissa ja kaikki tuomittu elinkautiseen tuomioon taikka tapettaviksi. Kaikki pelastettiin yhtiölle, jotta saatiin pyörät pyörimään.

Lisäksi Asser Haimi kertoi Voikkaan Sosialidemokraattisen Nuorisosaston jäseniä; telotetun Kymintehtaalla yksi, Kouvolassa yhdeksän, Virolahdella yksi, Kymminlinnassa yksi, Selänpäässä yksi; kaatuneen eri rintamilla yhteensä viisi; ja useiden kuolleen vankileirillä.